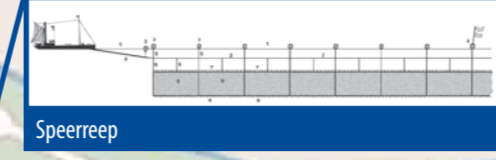

Boerderij 'De Zalm-plaat', aan de Plaatweg. De kapitale boerderij met bijgebouwen viel in de 60er jaren van de vorige eeuw helaas ten prooi aan de woningbouw. Op dezelfde plaats stond al sinds eind 17e eeuw een boerderij.

Het geheugen van Westerstein

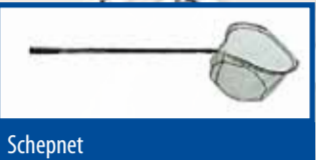
Speerreep

Een landelijk hoekje aan de rand van een woonwijk: de Welhoeksedijk in de richting van Poortugaal

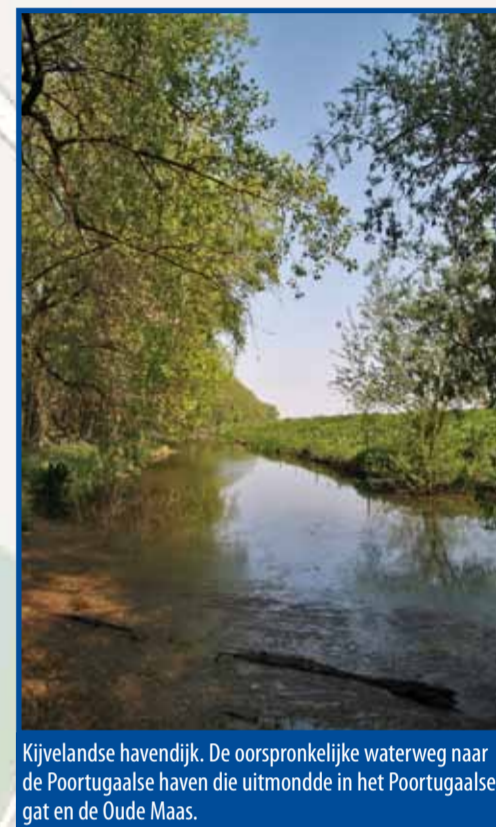
Ruitwagen

Schepnet

Snurrevaadvisserij

Kijvelandse havendijk. De oorspronkelijke waterweg naar de Poortugaalse haven die uitmondde in het Poortugaalse gat en de Oude Maas.

Huize Siloam, Kruisnetlaan

Hoekwant, een lijn met haken om paling te vangen

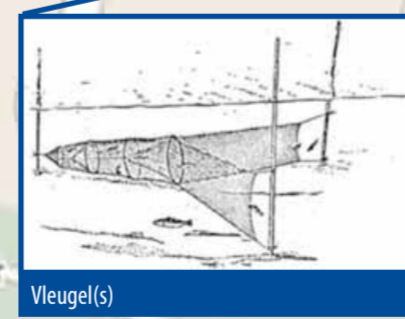
De Vossendijk (rivierdijk) loopt helemaal langs de wijken Zalmplaat en Meeuwenplaat tot de Spijkenisserbrug.

De zalmvisserij zoals ze, begin 20e eeuw, nog beoefend werd op de Oude Maas bij de Spijkenisserbrug, die links achter de bomen te zien is. De zegen (het net) werd uitgevaerd met een sloep of schouw en ingehaald met behulp van een spil die door een paard werd rondgedraaid. Paard en spil zijn duidelijk zichtbaar in het midden van de foto.

Het restant van het oude bietenhaventje, de Bol. Bereikbaar via de Vossendijk.

Vleugel(s)

Kruisnet

Kantine van volkstuinvereniging Ons Belang, Volkstuinlaan 3

Vanaf hier liep tijdens de watersnoodramp in februari 1953 de Zalmplaat onder water. Op de foto, genomen vanaf de Hoogvlietse dijk, aan de horizon de boerderij Zalmplaat, die zich bevond daar waar nu ongeveer het metrostation Zalmplaat ligt.

Een wandeling door de wijk Zalmplaat van de Rotterdamse deelgemeente Hoogvliet, met cultuur-historische wetenswaardigheden en uitleg.

Deze wandeling en uitgave is een initiatief van de Stichting Historisch Genootschap Hoogvliet in samenwerking met de Dienst Kunst en Cultuur Rotterdam, de Deelgemeente Hoogvliet, de SBAW Cultuurscouts en Vestia Hoogvliet.

De wandeling

Bij deze wandeling gaan we uit van een startpunt bij Huize Siloam aan de Kruisnetlaan, vanaf dat punt wordt de wandeling kloksgewijs gelopen. U kunt de wandeling echter beginnen waar u dat wilt en lopen in welke richting u wilt lopen. De wandeling is circa 4 tot 5 kilometer lang en neemt, afhankelijk van uw wandeltempo, circa anderhalf tot (ruim) twee uur in beslag. De normale looproute is op de kaart aangegeven met een rode lijn. Extra looproute, die u ook kunt overslaan, is op de kaart aangegeven met een oranje lijn.

Als u als onderdeel van de wandeling iets wilt gebruiken in het verenigingsgebouw van volkstuinvereniging Ons Belang dan moet u de wandeling lopen op woensdag- of zaterdagochtend.

Wilt u, tijdens de wandeling, een bezoek brengen aan het documentatiecentrum en tentoonstellingsruimte van het Historisch Genootschap dan moet u de wandeling lopen op de laatste zaterdagmiddag van de maand. Het historisch centrum aan de Gebbeweg is geopend van 14.00 tot 17.00 uur.

Stichting Historisch Genootschap Hoogvliet

Het Genootschap, opgericht in 1995 met steun van de deelgemeente Hoogvliet, wordt gevormd door een enthousiaste groep bestuursleden en vrijwilligers die zich inzetten voor het bewaren, levend houden en toegankelijk maken van de geschiedenis van Hoogvliet. Het Genootschap doet dit door zoveel mogelijk materiaal te verzamelen met betrekking tot de historie van Hoogvliet en dit materiaal en haar kennis van de lokale en regionale geschiedenis beschikbaar te stellen in allerlei vormen aan alle geïnteresseerde groeperingen en personen.

Sinds 2002 is het bezoekers- en documentatiecentrum van het Historisch Genootschap gevestigd aan de Gebbeweg 12 te Hoogvliet (in de wijk Zalmplaat). Het centrum is geopend op elke laatste zaterdagmiddag van de maand (met uitzondering van de maanden juli en december) van 14.00 tot 17.00 uur. In verband met fototentoonstellingen en exposities zijn er regelmatig extra openstellingen, met name op zaterdagmiddagen. Deze worden altijd aangekondigd op de website en wanneer mogelijk in de lokale kranten en streekbladen. Op afspraak is het centrum geopend voor groepen.

Het centrum bevindt zich in een lokaal van een voormalige kleuterschool (De Woelwaters), een aantal andere Hoogvlietse organisaties bezetten de andere drie voormalige lokalen: de Aquariumvereniging Hoogvliet, de FNV en de EHBO Hoogvliet.

Donateur worden? Ook u kunt donateur worden van het genootschap en op die manier het onderzoek naar en het behouden van de geschiedenis en het cultureel-historisch erfgoed van Hoogvliet steunen. Meer informatie hierover en over de activiteiten van het Genootschap is te lezen op de website van de Stichting Historisch Genootschap Hoogvliet: www.historischhoogvliet.nl

Vooraf

De wijk Zalmplaat kent, zoals bijna alle Hoogvlietse wijken, een straatnamethema. Voor deze wijk is dat de visserij en haar werktuigen. Sommige zijn zeer bekend, zoals het schepnet waar ieder kind weleens mee heeft gespeeld, en anderen totaal onbekend, zoals Snurrevaad. Het thema is in ieder geval prachtig gevarieerd en op deze manier worden zelfs oude visserijtermen en -benamingen bewaard en in ere gehouden. Dat past deze wijk wonderwel want in vroeger tijden werd er op de naastgelegen rivier, de Oude Maas, veel gevisst en gevangen, met name zalm, elft en steur. Nabij de Spijkenisserbrug stond zelfs tot aan het begin van de twintigste eeuw een actieve zalmvisserij. Door de straatnamethema's in de wijken Zalmplaat en Meeuwenplaat wordt de historische Hoogvlietse band met de eeuwenoude riviervisserij levend gehouden.

De woonwijk Zalmplaat is door Rotterdam gebouwd in de jaren zestig en zeventig op het grondgebied van de toenmalige gemeente Poortugaal. Zalmplaat kreeg in oktober 1964 landelijke bekendheid toen met een landelijke televisieactie 23 miljoen gulden bijeen werd gebracht en in 6 zes dagen de gereformeerde (thans PKN) Antwoordkerk werd gebouwd.

Op 25 oktober 1974 kreeg Zalmplaat een eigen metrostation en is sindsdien binnen een half uur vanuit het Rotterdamse centrum te bereiken. Sinds de gemeentelijke herindeling van 1985 behoort Zalmplaat tot de gemeente Rotterdam.

■ Start bij Huize Siloam en bekijk het gebouw en het beeld bij de ingang.

In 1969 kregen de Rotterdamse architecten A. Krijgsman en J. van Duin de opdracht voor het ontwerp van een verzorgingshuis in Hoogvliet. Het gebouw grenst aan een groenstrook tussen de wijken Meeuwenplaat en Zalmplaat. De architecten hebben getracht, 'tot een andere conceptie te komen dan de treurige plankbouwsels, waarmee ons land is volgebouwd.' Bij deze bejaardenflat zijn de balkons van de woningen steeds aan een andere gevelzijde geprojecteerd, zodat een levendige verschijningsvorm is ontstaan. Het als gietbouw uitgevoerde complex is afgewerkt met prefab sandwichpanelen en natte cellen van prefab kunststof. Na een renovatie in 1999, waarbij felle kleuren zijn aangebracht, oogt het gebouw nog meer dan voorheen als een experimenteel woongebouw uit een Parijse voorstad. Op het pleintje bij de ingang staat een beeld van keramiek artieste Berry Holslag (Den Haag, 1947). Ze maakt realistische kunst die vaak bestaat uit personen die elkaar of hun omgeving observeren. Dit sculptuur van een ouder echtpaar dateert uit 1999.

■ Loop, met de singelpartij aan uw linkerhand, de Botreep af. Steek de Speerreep over en vervolg uw weg op de Botreep.

In tegenstelling tot de botreep was een speerreep geen simpele lijn om vis te vangen maar een dubbele, lange lijn met kurken drijvers. Het was een onderdeel van een haringvleet. Een haringvleet is een verzameling van staande netten om haring mee te vangen, een visserij die door Nederlanders al eeuwen lang wordt beoefend.

■ Loop verder de Botreep af. Steek Bongweg over en vervolg uw weg op de Botreep.

Een bong is een oud-Hollandse vissersschuit, ook wel bomschuit genoemd. Hier, in de wijk Zalmplaat wordt het woord echter gebruikt met de betekenis van fuik, een korfvormig visnet. Circa 100 meter na de Bongweg ziet u links de Palingfuik, eveneens een korfvormig visnet (vaak bestaande uit meerdere delen) dat aan staken in de rivier werd uitgezet. De Palingfuik is een van de weinige straten in Hoogvliet waaraan zich geen huizen bevinden. De weg leidt naar een klein, eind jaren tachtig gebouwd buurt met een aantal bijzonder straatnamen. Hoewel Want, Lijn, Trawlnet en Boet wel aardig voor zichzelf spreken zal Snurrevaad niet bij iedereen bekend zijn. De snurrevaadvisserij, onder vissers ook wel snorren of snurren genoemd, is een vorm van kustvisserij. Schol en schar behoren evenals poon en

mul tot de doelsoort waarop gevisst wordt. De visser sluit bij snurrevaadvisserij met behulp van lange lijnen, ook wel zegentouwen genoemd, en een net een groot stuk zeebodembodem. Deze lijnen worden vervolgens naar het schip gehaald. De lijnen rollen over de bodem en veroorzaken stofwolken. De vis wordt door de touwen opgejaagd en in het net gedreven.

■ Loop de Botreep, na de Palingfuik, nog circa 150 meter verder af totdat u rechtsaf de Dobber in kunt lopen. Loop vervolgens de Dobber, achterlangs volkstuincomplex Elftplaat II, geheel af totdat u uitkomt op de Kruisnetlaan.

De Kruisnetlaan is een van de langste straten van Hoogvliet en loopt van de wijk Meeuwenplaat over de gehele Zalmplaat. Een kruisnet, ook wel totebel genoemd, bestaat uit een raamwerk bespannen met een net. Aan de hoeken van het raam zijn beugels bevestigd. Op het kruispunt van deze beugels is een lijn bevestigd waarmee het net verticaal kan worden bewogen vanaf een vaartuig of de wal.

■ Ga linksaf de Kruisnetlaan op. Ga na circa 85 meter rechtsaf het wandelpad op dat naar het Wiel (meertje) leidt.

Het Wiel, door veel Hoogvlieters 'het meertje' genoemd is een restant van een dijkdoorbraak. In dit geval de laatste grote watersnood die ons land

■ Loop ca. 80 meter de Kruisnetlaan af en ga linksaf de Viskaarweg op.

Een 'kaar' is een, vaak houten, bak waarin men gevangen vis levend bewaard, soms ook wel beun of bun genoemd.

■ Ga na ca. 250 meter linksaf het Schepnet in. Een schepnet kennen we allemaal wel. Het is een van de gemakkelijk te verklaren Zalmplaatse straatnamen.

■ Loop het Schepnet helmaal uit en ga aan het einde rechtsaf de Doggersbank op.

Op tweederde van het Schepnet steekt u de Ruitwagen over. Een ruitwagen is wat minder bekend dan het schepnet. Het is een visnet dat bevestigd werd aan een gaffelvormige stok Er werd kleine vis mee gevangen. Het net wordt ook wel een gebbe genoemd (Gebbeweg).

■ Loop na ca. 50 meter links naar Metrostation Zalmplaat en ga de hal in.

In de hal van het Metrostation Zalmplaat bevindt zich een van de kunstwerken van de wijk Zalmplaat. De wand en de hal van het metrostation vormen sinds 1974 het decor voor een gestuikte vorm met holtes en roestvrijstalen buizen van de hand van kunstenaar Leen Droppert (Vlaardingse, 1930). Het hek van roestvrijstalen buizen tussen de toegangs-

kende; de Februariramp van 1953. De ramp voltrok zich in de nacht van 31 januari op 1 februari 1953. Springtij en een noordwesterstorm stuwden het water in de trechtervormige Noordzee op tot recordhoogte. In Nederland overstroomde een groot deel van de provincies Zeeland, West-Brabant en de Zuid-Hollandse eilanden. Hierbij verdronken meer dan 1800 mensen en veel dieren; 100.000 mensen verloren hun huis en bezittingen. De Ramp van '53 veroorzaakte, behalve het enorme verlies aan mensenlevens, grote schade aan de veestapel, gebouwen en infrastructuur. Ook op de Zalmplaat (in die jaren nog grondgebied van de gemeente Poortugaal) vielen slachtoffers; vijf leden van de familie Verheij verdronken jammerlijk. Op 1 februari stroomde het water al omstreeks drie uur over de dijk. Een uur later brak de dijk, ter hoogte van waar u nu bent, door. Er ontstond een groot gat met een lengte van ongeveer 120 meter dat uiteindelijk een grootste diepte kreeg van wel 12 meter beneden het maaiveld. Door het gat liep de hele polder in korte tijd vol water. Al op 5 februari werd een aanvang gemaakt met het herstel van de dijk. Het gat werd voorlopig gedicht door om het ontstane wiel heen, een kleikade op te werpen. Later werd deze dijk tot definitieve dijk verzaard. Op 14 februari viel de polder weer droog.

■ Loop het wandelpad geheel uit en ga aan het einde rechtsaf het fiets- en wandelpad op dat tussen de Vossendijk en het volkstuincomplex Ons Belang loopt.

Aan uw rechterhand ziet u volkstuinvereniging Ons Belang, opgericht in 1945 en eerst gevestigd langs de Groene Kruisweg, schuin tegenover het tramstation. Door de watersnood van '53 kwamen ook de volkstuinen blank te staan. In 1960 werd de belofte gedaan van nieuwe grond ten oosten van de Zalmplaat en in 1963 begonnen de eerste volkstuinders

■ Als u uitgerust bent vervolgt u uw weg door rechtsaf de poort uit te gaan en na circa 60 meter linksaf de Kruisnetlaan weer op te lopen.

Aan uw linkerhand ziet u de achterzijde van huizen aan de Vleugel. Vleugel lijkt een rare naam voor een wijk met visserijtermen als straatnamen. Een vleugel is echter ook een onderdeel van een fuik. Een fuik heeft twee vleugels die helpen voorkomen dat de vis van de fuik wegzwemt.

poortjes naar het perron geeft de metrolijnen weer, die hier deels boven, deels onder de grond lopen. Een deel van de bakstenen wand van de hal is bedekt met een groene, gestructureerde laag: een vloeïende vorm die op twee plaatsen doorbroken wordt door een zwart vlak. Ooit waren in de holtes lampjes geplaatst die aan en uit flakkerden. Helaas zijn deze ten prooi gevallen aan vandalisme.

Dichtbij het metrostation bevond zich vroeger een grote boerderij. Hoe lang hier een boerderij heeft gestaan is niet exact bekend maar de oudst bekende bewoners zijn Aalbert den Boer en Trijntje Noordzij. Hij werd in 1692 te Pernis geboren en zij in 1695 te Hoogvliet. Ze trouwen in 1713. Zij was een dochter van Arie Noordzij van het 'Huis te Engeland', een kapitale boerderij (en veerhuis) dat zich ter hoogte van de huidige Botlekbrug bevond. Een nazaat van dit echtpaar was Arie van der Gaag die de boerderij in 1806 verkoopt aan Abraham van Stolk uit Rotterdam, oprichter van de bekende Rotterdamse houthandel. Deze laat in 1809 een nieuwe boerderij bouwen die hij verpacht aan Huibrecht Pons, een telg uit een bekende Hoogvlietse landbouwersfamilie. In 1916 wordt de boerderij verkocht aan Adriaan Volker, eigenaar van het bekende baggerbedrijf uit Sliedrecht. Pachter is dan een Jacob Timmers. Onder diens zoon, Jan Timmers, wordt de boerderij in 1932 grotendeels gesloopt en veranderd het in een modern bedrijf met 35 koeien en 10 paarden. Jan is echter de laatste boer op het bedrijf dat in 1962, ten gunste van de woningbouw, aan de landbouw werd onttrokken en vervolgens gesloopt.

Tijdens de watersnood van februari 1953 voltrok zich dichtbij de boerderij een ramp toen een tegenover de boerderij gelegen arbeiderswoning instortte waarbij vijf bewoners, leden van de familie Verheij, om het leven kwamen.

op het terrein aan uw rechterhand met hun noeste arbeid. Toen waren het veelal moestuinen en een enkele sier- en pleziertuin. Vandaag de dag is dat andersom.

■ Ga bij de 'boswachterswoning' rechtsaf de Volkstuinlaan op.

De 'boswachterswoning' moet wel een van de meest idyllisch gelegen woningen van Hoogvliet zijn, zo verscholen in het groen, achter de volkstuinen en aan de voet van de Vossendijk.

Als u goed ter been bent en wel van wandelen houdt, kunt u hier (een andere keer) het trappetje opgaan, de dijk op. Vervolgens kunt u de dijk helemaal aflopen tot aan de Spijkenisserbrug en het kleine natuurgebied 'De Visserijgriend', dat in beheer is bij het Zuid-Hollands Landschap, bezoeken. Dit prachtige stukje natuur heeft ook een ingang aan de zijde van de Spijkenisserbrug. Rechts ziet u weer tuinen van het volkstuincomplex en al snel komt u bij de ingang van het complex. Bent u hier op woensdagmiddag of zaterdagochtend, ga dan door de poort het complex op en drink in de kantine van de vereniging een lekker kopje koffie, thee of iets anders. Het volkstuincomplex is een openbaar wandelgebied en wandelen over de paden hier is beslist een aanrader.

■ Als u uitgerust bent vervolgt u uw weg door rechtsaf de poort uit te gaan en na circa 60 meter linksaf de Kruisnetlaan weer op te lopen.

Aan uw linkerhand ziet u de achterzijde van huizen aan de Vleugel. Vleugel lijkt een rare naam voor een wijk met visserijtermen als straatnamen. Een vleugel is echter ook een onderdeel van een fuik. Een fuik heeft twee vleugels die helpen voorkomen dat de vis van de fuik wegzwemt.

■ Loop de Doggersbank af totdat u, bijna aan het einde, rechtsaf een pad naar serviceflat Westerstein in kan slaan. Loop dit pad af tot u weer op de Viskaarweg bent.

U kunt hier overwegen om als extraatje even naar de andere kant van de serviceflat Westerstein te lopen. Aan de zijgevel aan de kant van de Aveling hangt een bijzonder kunstwerk van Gerard Hadders: 'Het Geheugen van Westerstein'. De dertig meter hoge gevel van Westerstein is geheel bedekt met een decoratief patroon dat van dichtbij op gekleurde stippen lijkt. Pas op enige afstand geven ze hun geheim prijs en blijken de stippen portretten van personen te zijn. 28 foto's van dierbaren van bewoners van Westerstein vormen de basis van het kunstwerk. Met het fotoalbum op schoot zijn in gesprekken met de bewoners herinneringen opgehaald, herinneringen die vertellen over moeilijke periodes en gelukkige momenten in levens die zich over de hele wereld hebben afgespeeld, uiteindelijk samen komen in Hoogvliet en het Geheugen van Westerstein vormen. Het project werd in 2002 gepresenteerd. Westerstein staat aan de Puitstraat. Een puit een

■ Volg de Kruisnetlaan tot even voorbij winkelcentrum In de Fuik. Op de T-splitting rechts aan houden, Bovensim oversteken en na het beeldje linksaf de Gebbeweg inlopen.

Bij de T-splitsing aangekomen ziet u aan uw linkerhand de Antwoordkerk. De Antwoordkerk is één van de twee Protestantse kerken die Hoogvliet nog rijk is (de andere is de eeuwenoude Dorpskerk). Hij werd gebouwd tijdens de actie Antwoord 64 die door de NCRV ook op televisie werd uitgezonden. De landelijke actie bracht een voor die tijd indrukwekkend bedrag van 23 miljoen gulden bij elkaar. De televisiebeelden waren spectaculair. o.a. omdat de preekstoel met een helikopter werd 'ingevlogen'. De actie Antwoord 64 gaf de (toen nog Poortugaalse) wijk Zalmplaat voor even landelijke bekendheid. De resterende bouw van deze kerk vond later plaats en

soort visnet dat ook wel trommel wordt genoemd. Deze laatste naam vind u in deze wijk ook terug als straatnaam.

■ Loop de Viskaarweg uit tot de kruising met de Bovensim en steek de weg over. Loop langs de lage woningen over de Bovensim en sla, als u de singel bent gepasseerd, linksaf de Botreep op.

U bent nu op de Botreep. De wijk Zalmplaat kent verschillende straatnamen die eindigen op reep: Aalreep, Botreep, Speerreep. Een reep is een ander woord voor lijn. Een botreep is dus een lijn met haken waarmee bot gevangen wordt. De vis dan want 'bot vangen' heeft in onze Nederlandse taal immers ook een andere betekenis. Die is echter afkomstig van het oude werkwoord botten = stoten of slaan en betekent dus letterlijk: ze hebben een slag gekregen (hun doel niet bereikt). Ook Bovensim is een niet alledaagse term. Met een sim of simmetje wordt een hengelsnoer bedoeld. Zo hebben we op de Zalmplaat de Bovensim en de Ondersim: het bovenste en onderste gedeelte van een simpel hengelsnoer.

hij werd pas in 1968 in gebruik genomen. Ook toen was de landelijke pers aanwezig omdat onze toenmalige koningin Juliana erbij aanwezig was. Sinds 2001 staat in deze kerk het orgel van de voormalige gereformeerde Deltakerk.

Aan de overzijde van de weg ziet u, rechts, op de hoek van de Bovensim en de Gebbeweg een klein bronzen beeld met de titel 'De barmhartige Samarietaan', uit 1962, van de hand van Ru de Gier. Aan de Gebbeweg bevinden zich, in de voormalige kleuterschool De Woelwaters, een aantal verenigingen waaronder het Historisch Genootschap Hoogvliet. Als u de wandeling op de laatste zaterdagmiddag van de maand loopt kunt u hier een kopje koffie of thee komen drinken.

■ Loop de Gebbeweg af tot het einde en ga linksaf de Viskaarweg op.

Wij hopen dat u een prettige wandeling hebt gehad.

■ Alternatief extra vanaf Kruisnetlaan: u volgt dan, na vtv Ons Belang, de oranje lijn op de kaart in plaats van de rode.

Sla linksaf de Vleugel in. U gaat met de weg mee de Schakelweg op en slaat, schuin tegenover de Zalmsteek, rechtsaf het voetpad Peur in. Aan het eind van dit voetpad ziet u rechts het Wonderklauwpad en één van de laatste nieuwbouwprojecten in de wijk Zalmplaat (project Zalmweide van woningcorporatie Vestia). U gaat hier linksaf de Fleur op en loopt om de Antwoordkerk heen waarna u op de T-splitting Kruisnetlaan-Bovensim uitkomt. Hier kunt u er voor kiezen uw route te vervolgen volgens de kaart (naar de Gebbeweg) of de Kruisnetlaan af te lopen tot uw startpunt.